

הלכות ברכת המזון סימן ר

ואפילו לא רצה להפסיק מזמנו עליו בין עונה (א) בין אינו עונה, כל שהוא עומד שם; [*] אכל שנים אין חייבים להפסיק לאחור, והלכך (ד) אין חיוב זמון חל עד שיתמצו להפסיק לאחור ולברך. ואם לא רצה להפסיק זמון הוא עליהם, לא עשה כלום. ואם לא רצה להפסיק, אף הוא (ה) אינו רשאי לברך ולצאת (ג) לשוק *עד שיגמרו השנים ויזמן עליהם, שהרי כבר נתחייב הוא בזמון והיאך יברך בלא זמון: ב אינו צריך להפסיק אלא (ו) עד שיאמר 'ברוך שאכלנו משלו' וכו', וחזור וגומר סעודתו (ז) בלא ברכה בתחלה: הגה (ח) ויש אומרים שצריך להפסיק (ט) עד שיאמר 'הזן את הכל', וכן נוהגין (הרא"ש ותוס' והר"י בשם בה"ג ה"טור). ואם הנה דעתו *לחזור ולאכל (ד) פת, אף-על-פי שלא אכל אחר-כך, פשוטו לברך מברך מתחלה ברכת 'הזן', וכל-שכן אם חזר ואכל (הר"י פרק ג' שאלהו) (טור):

באר היטב

דיכולין להצטרף לו אחרים לומר אלהינו, ולא שיהיה לומר פרח זמון דאמירת אלהינו, דכל בי עשרה שכינתא שרוא, ואפילו יש ה' שהפסיקו מצטרפין עם ה' אחרים לברכה אלהינו, מ"א: (א) לשוק. ע"ל סי' קצג ס"ק ו' מש"ש בשם הש"י: (ד) פת. ואם לא היה דעתו לאכול פת רק פירות, א"צ לחזור אלא למקום שפסק, ד"מ ב"ח. ואם אכל פירות צריך לברך עליהם ברכה אחרונה כיון דלא אמר הון, ומ"מ יזהר לכתחלה שלא ישיח בינתיים שלא ישיח ב"ח מ"א:

שערי השוקה

להפסיק, אי מקרי רבא לומר שצריךנו הדי' להפסיק, ד"ל כיון דלאו מדינא רק שנה נחוצה מצעתה לא מקרי רבא, וזעתה דבשביל שנה נחוצה אין הדי' חייבים להפסיק כיון דכאמרת משנה לא נגזרו סעודתיהו, עין שם: [*] אכל שנים וכו', וכתב בכרו"מ בשם מהריק"ש: ו' מש"ש בשם הש"י: (ד) פת. ואם לא היה דעתו לאכול פת רק פירות, א"צ לחזור אלא למקום שפסק, ד"מ ב"ח. ואם אכל פירות צריך לברך עליהם ברכה אחרונה כיון דלא אמר הון, ומ"מ יזהר לכתחלה שלא ישיח בינתיים שלא ישיח ב"ח מ"א:

באר הגולה

המתברר כלל ברישא באינו נחוץ, אכל כל זה יתקן. אמנם באור ורוע שמשע דדברי רב האי גאון ורובו חננאל (שהוא היש מרבותינו שהביא שם, כדמובא בהמ"ק) מרי בשעה שרבו השנים לצאת, ונדקא אז צריך האחד להפסיק להם, וכן ברבנו יונה פתב דהאי אין שנים מפסיקין לאחד מרי בשש להאחד דבר נחוץ ואף-על-פי-כן אין שנים מפסיקין לאחד, ומסתמא הוא הדין אחד מפסיק לשנים ארי גמי בקהאי גזנא, וכן בחדושי הרא"ה להלכות הרי"ף מביאר להדיא דמירי בשש השנים הנצרכו לצאת, עין שם. היוצא מכל זה, היכא דהשנים אינם נחוצים לצאת צריך עיון אם יכולים להכריח להאחד שישפיקו מסעודתו לענותו, אף ממת דרך-ארץ אפשר דלכלי עלמא צריך להפסיק בכל גונו, וכמו שכתב באור ורוע, דלרש"י שוטר דהאי אחד מפסיק הוא ממת דרך-ארץ, מפסיק בכל גונו, עין שם, ואפשר דשאר פוסקים גמי לא פליגי עלה כזה: * עד שיגמרו השנים. את סעודתו, אבל משגמרו את סעודתו שוב אין להם רשות לשהות יותר לעכב את השלישי הרוצה לזמן ולברך, והכי דבק לשנא דגמרא דקאמר "אין שנים מפסיקין לאחד", והניו להפסיק מסעודתו דקא: * לחזור ולאכל פת. אבל אם לא היה בדעתו לאכול רק פירות או כשר ודגים וכיוצא בזה, יצא ידי חובת ברכת 'הזן' ואין צורך להתחיל מתחלת ברכת-המזון רק מברכת 'עונה לך' ואלוה, ויזהר לכתחלה שלא ישיח בינתיים, ואחר ברכת-המזון יברך מעין שלש שהיא ברכה אחרונה על הפירות שהיא מתמשת המינין, כי לא נפטרה ברכת-המזון הואיל ולא ברך בה ברכת 'הזן' [מ"א וא"ר]. ועין בפרי-מדרגים שמשפספ בדברים שברכתו 'בורא נפשות רבות' אם צריך שוב לברך או אפשר שצא בכרפת 'עונה לך', וגם ברכה ראשונה צריך עיון אם יש לברך⁽⁶⁾. עין שם. העתקתי דברי האחרונים בזה אף לבי מגמגם, דמגן אברכים משמע קצת דגם לכתחלה מטר לאכל דבר שאינו פת אטר שהצטרף לזמן ויצא בכרפת 'הזן'; ולעניית דעתי לא נהירא, הנהי דבשגליל-לקט המצנן בו משמע קצת כן, מכל מקום הראב"ד המובא ברא"ש סימן יב פסקו שלשה שאכלו מוכח בהדיא דלא סבידא לה כן, וגם הרשב"א הסכים לדבריו, כ"ש, וגם הרא"ש גופא לא פליגי עלה אלא משעם שהרי אינו מברך אלא מפסיק סעודתו כדי שזמנו עליו, ודרידה היכא שחזר לסעודתו מסתמא לא כן לצאת מתחלה בכרפת 'הזן', אבל אין הכי-נמי דאם התפסק לצאת בכרפת הזמן דומה כאלו הוא מברך בעצמו, בודאי גם הוא מודה דאסור לאכל שום דבר באמצע ברכת-המזון קדם שגומר אותה⁽⁷⁾, וצריך עיון:

(ג) בין אינו עונה וכו'. רוצה לומר, שאף-על-פי-כן הם יוצאים ידי זמון, כיון שהוא עומד שם ושומע ויכול לענותו (ולאפוקי כשצא לחוץ, וכדלעיל בסימן קצד סעיף ב). (ב) ומיהו, הוא בודאי אינו יוצא, אלא-אם-כן הפסיק וענה עמהם: (ד) אין חיוב זמון חל וכו'. הלשון מגמגם (א) קצת, והפונה, דאין חייבים עתה לזמן עם האחד⁽²⁾: (ה) אינו רשאי. בה"ח חולק על זה, ודעתו דאין חיוב זמון חל עד שיגמרו כל השלשה את סעודתם, ועל-ידי קדם שגמרו השנים רשאי האחד לברך בפני עצמו ולצאת, והקצתו הפגון אברכים להלכה; אכל כל (ד) האחרונים חולקין עליו ודעתם כהשלחן-ערוך, דמפיון שהתחילו לאכל בחד חל מיד חובת זמון עליהם⁽³⁾, ואין שום אחד מהם שגמר סעודתו קדם רשאי לברך בפני עצמו ולצאת. (ס) מיהו, אם היה דבר נחוץ מאוד שנוגע להפסד ממון וכדומה, (י) אפשר שיש להקל להאחד לברך בפני עצמו קדם שגמרו השנים סעודתם ולצאת⁽⁴⁾, אף באופן זה טוב יותר שהשנים יתנהגו בזה (ו) לפני משורת הדין ויפסיקו מסעודתם ויזמן עליהם: ב (ז) עד שיאמר וכו'. דבזה לבר יוצאים ידי ברכת המזון: (ח) בלא ברכה בתחלה. דהניו שאין צריך עוד הפעם נטילת ידים והמוציא, שהרי לפסק בשביל ברכת הזמון לא הסיח דעתו מלאכל עוד. ואם לא היה דעתו לחזור ולאכל וחוזר ואוכל, (ט) צריך ברכת 'המוציא' בתחלה (ט) וגם נטילת ידים ממילא: (ח) ויש אומרים שצריך להפסיק. סבידא להו, דאף דברכת 'הזן' לא לגמרי מברכת זמון היא, דהרי היחיד אומר אותה גם-כן, אפילו הכי שיכא לברכת זמון, ד'ברכה' לברך אנה ברכה, שאין בה שם ומלכות, נקאי על מה שמברך המזון אחר-כך ברכת 'הזן': (ט) עד שיאמר 'הזן'. וחזור וגומר סעודתו, כמו שכתב המחבר, ואחר-כך מברך מתחלת ברכת-המזון, כמו שפסק הרמ"א לבסוף; והשעם, דאף דשמע ברכת 'הזן' מפי המזמון⁽⁶⁾, מכל מקום הרי צריך לברך כל הברכת-המזון בשביל מה שאכל אחר-כך. ומסיים הרמ"א עוד,

דאפילו לא אכל אחר-כך, אם רק בדעתו היה [בעת שפסק כדי לשמע ברכת הזמון] לחזור אחר-כך לגמור סעודתו, כשצריך אחר-כך מתחיל מתחלת ברכת 'הזן', דכיון דדעתו היה לאכל עוד, מסתמא לא פון לצאת בכרפת 'הזן' מפי המזמון, אף אם לא היה בדעתו לאכל עוד, ולא אכל, כשמברך ברכת-המזון מתחיל מן 'עונה לך', כמו בכל מקום ששומע ברכת הזמון. ועין לעיל סימן קצג סעיף ו' ובמשנה ברורה

שער הציון

(3) מגן-אברכים ושאר אחרונים: (א) דהא חיוב זמון חל מעת התחלת הסעודה, כפי"ל בסימן קצג סעיף ד: (ד) ט"ז ומאמר-מקרי ואלהיה רבה ומגן אברכים ונבית-מאיר הוכיח מהרש"י שהביא המגן-אברכים גם-כן להפסיק, עין שם). וכבאור מהר"ם כעט גם-כן הסכים לדינא דלא כהש"ח. ובקאמא באור ורוע מוכח בהדיא בפרוש רב האי גאון כדברי הבית-יוסף, עין שם: (ה) בית-יוסף ואלהיה רבה וש"א: (ו) עין בפ"ח ואלהיה רבה בפרי-מדרגים: (ז) אהר, דהא כה"ג, והקצתו הספ"ג ור"ו, משמע דלפנים מדין צריך מיד להפסיק אף שנים לאחור, וגם בלא הכי בלא יצטרך לחפש אחר-כך אחר עוד אחר מן השוק שיצטרף עמהם לזמן, וכדלעיל, ואם-כן יותר טוב שפסיקו הם להאחד שאכל עמהם בחד: (ח) מגן-אברכים. ואינו דומה להא דסימן קנט סעיף א, דלהרב רבנו יונה וה"ר אינו צריך לברך על אכילה אפילו הסיח דעתו, דהכא גרע כיון שגם ברך ברכת המזון: (ט) ולענין הברכה יש לעין בסימן קסד באחרונים שם היכא דהיה הפסח-הדעת גמור:

הלכות ברכת המזון סימן ר

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

דכין דדעתו הנה לאכל עוד, מסתמא לא פגן לצאת בברכת 'הזן'
מפי המזמן⁶.

5) וטעם הדבר שצריך להפסיק ולשמוע עד 'הזן את הכל', אף שאין
בדעתו לצאת ידי הברכה הראשונה, מבואר בבית יוסף בשם
התוס' והרא"ש, שכדי שיהא ניכר שמזמנים עליו, צריך להפסיק
אכילתו ולשמוע ברכה אחת.

וכעין זה ביאר הגר"ז אויערבך (חידושים למסכת ברכות נו, ב)
ששני ענינים יש בברכת 'הזן', גם שהיא נחשבת עיקר ברכת המזון,
וגם שהיא חלק מהזמין, ולכן בתחילה כששומעה מפי המזמן
יוצא ידי חובת זימון בלבד, ואחר כך כשמברך לעצמו יוצא ידי
ברכת המזון.

[ביה"ל ד"ה לחזק]

וגם בקצה ראשונה צריך עיון אם יש לברך⁶ וכי, דאסור לאכל שום דבר
באמצע ברכת המזון קדם שגומר אותה⁷.

6) וכתב בחזו"א (א"ח סי' לב ס"ק ז), שמשמע שהפמ"ג סובר שהוא
עדיין בתוך הסעודה אלא שכבר יצא ידי חובת ברכת 'הזן', ולכן
מסתפק הפמ"ג שמא אף אם אכל מאכלים שברכתם 'בורא נפשות'
לאחר שבירך 'הזן' יוצא ידי חובה על ידי 'נודה לך' נאך על דברים
שברכתם 'מעין שלש' ודאי שאינו יוצא ידי חובה, שהרי אינו מברך
ברכת 'הזן', וכתב החזו"א שזה אינו נראה, משום שהואיל יוצא
בברכת 'הזן' מאחר ולא חשב לאכול עוד פת, אם כן חייב לברך
שוב ברכה ראשונה ואחרונה על המאכלים שאוכל לאחר מכן,
שהרי ברכת 'הזן' שבירך, הפסיקה את סעודתו, וכל שכן אם אוכל
מאכלים שאינם באים מחמת הסעודה שצריך לשוב ולברך לפניו
ולאחרי.

7) וכן הכרעת החזו"א (שם) שברכת 'הזן' הפסיקה סעודתו, וחייב
לסיים ברכת המזון שלא יהא הפסק בינתיים. אכן הסתפק
החזו"א (שם) אם אכל פת הבאה בכיסנין להשביע, האם ישוב
ויברך ברכת 'הזן'. וכן הסתפק באופן שלא כיוון לצאת ידי חובה
בברכת 'הזן' והיה בדעתו לאכול לקינוח פת הבאה בכיסנין, האם
נחשב הפסק.

סימן ר

דין המפסיק כדי לברך

[משנ"ב ס"ק ג]

רד"ק לומר, שאף על-פי-כן הם יוצאים ידי זמון, כיון שהוא עומד
שם ושומע ויכול לענות¹.

1) ובאופן שהשלישי אכל ירק, הסתפק הקצות השלחן (סי' מה
בדה"ש ס"ק יד) האם מצטרף כשאינו עונה, ששמוא דוקא מי שחייב
בזמון וחייב לענות, מזמנים עליו אף על פי שאינו מקיים חיובו,
אבל מי שאינו חייב בזמון אם כן כל צירופו הוא רק כשעונה
עמהם 'ברוך שאכלנו', ולכן כשאינו עונה יתכן שאינו מצטרף, או
שמוא די בכך שיכול לענות בכדי שיצטרף.

[משנ"ב ס"ק ד]

והפננה, דאין תיבס עתה לזמן עם האחד².

2) אכן, אם האחד הוא אביהם או רבם של השנים, הביא השערי
תשובה (ס"ק ב) בשם הברכי יוסף שמחויבים הם להפסיק עבורו
מפני כבודו.

ובאופן שהשנים גמרו לאכול והגדול בחכמה עדיין באמצע
אכילתו, כתב במשנ"ב לקמן (סי' רא ס"ק ב) שאינם מחויבים
להמתין לו.

[משנ"ב ס"ק ה]

דמפנין שהתחילו לאכל ביה"ח חל מיד חובת זמון עליהם³.

3) ולגבי נשים, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' קצט ס"ק יז) שיתכן שיש
להקל כדעת הבי"ח.

[משנ"ב שם]

אפשר שיש להקל להאחד לברך בפני עצמו קדם שגמרו השנים
סעודתם וליצאת⁴.

4) ולגבי עזיבת חתונה לפני זימון, ראה מה שכתבנו לעיל סי' קצג
ס"ק ו.

הלכות ברית המזון סימן רא

ביאורים ומוספים

2) ובלייל הסדר, כתב הרמ"א לקמן (סי' תעט ס"א) שבעל הבית מברך, שנאמר "טוב עין הוא יבורך", ובעל הבית נקרא טוב עין שהרי אמר 'כל דכפין ייתי וייכול', וכתב המשנ"ב שם (סי' יג) שבעל הבית יברך גם אם יש שם אורח, וסיים, שמי"מ אין בכך קפידא אם בירך אחר.

3) וכשם שכתב הרמ"א (סי' ב) שוודאי גם בני הבית הם אורחים לענין זה, ועליהם לברך את בעל הבית, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (זאת הברכה עמ' 143), ואף אם הם סמוכים על שולחנו.

ולענין בחורים בישיבה, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה ג) שיברכו ברכת האורח, ובמקום לומר 'בעל הבית' יאמרו 'בעל הסעודה', והיינו הנדיב [כיון שראש הישיבה הוא רק גובר]. אבל דעת הגרי"ש אלישיב (זאת הברכה שם) שהנוסח נתקן לברך דוקא את בעל הבית, ובמקום כגון זה שאין בעל הבית [שהתורמים תורמים לבני הישיבה], אין אומרים את ברכת האורח כלל.

[משנ"ב שם]

יש מקומות שנהגו שנותנין לאָבֵל [שְׁעַל אָבִיו וְאִמּוֹ כֵּל י"ב חֲדָשׁ לְבָרָה].⁴

4) ולגבי מקור מנהג זה, כתב בשו"ת שאלת יעב"ץ (ח"א סי' עד) שלא הוזכר בראשונים ובאחרונים, והוא רק מנהג בעלמא לסגל לעצמו מצוות ומעשים טובים, שעל ידם מתעלה נפש האב בגן עדן ומיקל בכך מדינו של האב באותם י"ב חדש, דברא מוזכר אבא בכל מצוה שעושה כתיקנה.

[משנ"ב סי' ה]

ומה פֶּרֶךְ מְכַרְכֵּי.⁵

5) ובדבר מקום אמירת ברכת האורח, כתב המחזור ויטרי (סי' פג, עמ' 25) שאומרים אותה בסוף 'הרחמן' לפני 'במרום ילמדו', ואילו בסידור היעב"ץ (בית לה) מובא שאומרים 'הרחמן הוא יברך את בעל הבית הזה ואשתו ובניו וכל אשר לו, יהי רצון שלא יבוש בעל הבית' וכו', ואחר כך אומרים 'הרחמן יברך אותנו' וכו'.

אמנם מדברי הרמב"ם (פ"ב מהל' ברכות ה"ז) שכתב שמוסיף 'בה' ברכה לבעל הבית, דקדקו האבן האול (שם) והגרי"ז (ליקוטי הגרי"ז ח"ב עמ' יג), שברכת האורח היא חלק מברכת 'הטוב והמטיב', ומטעם זה כתב האבן האול שיש לאומרה מיד לאחר 'לעולם אל יחסרנו', ולא להפסיק בין ברכת המזון לבין ברכת האורח באמירת 'הרחמן', וכמו כן אין לענות אמון לאחר אל יחסרנו כדי שלא להפריד את ברכת האורח מהברכה הרביעית. [ועל פי דברי הרמב"ם שכתב שמוסיף ומאריך בברכת האורח כמה שרוצה, הוסיף האבן האול לחדש שכשאומר ברכת האורח נחשבים כל מהברכה הרביעית]. וכן נהג הגרי"ז לאומרה מיד לאחר 'לעולם אל יחסרנו' [והוסיף שכן מדוקדק ברמב"ם גם לגבי שבע ברכות].

[משנ"ב שם]

בְּסֵפֶר לְחֵם-תְּמִדוֹת.⁶

6) במעדני יו"ט (על הרא"ש ברכות פ"ז סי' יא אות ט).

[משנ"ב סי' ט]

וְאֶחָד־רֶכֶף בָּאוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים וְאָכְלוּ עִם הָאֶחָד⁸ וכו', וּמִשְׁמַע אֶפְלוּ אָכְלוּ אֶחָד־רֶכֶף בְּיַחַד⁹ וכו', אָכַל אִם הָיָה שְׂבָעָה אוֹ שְׂמוֹנָה¹⁰ וכו', הוּא הָיִן שְׁלֹשָׁה אוֹ אַרְבָּעָה¹¹ צְרִיכִין לְהַפְסִיק מִסְעוּדָתָם לְהַשְׁלִים לְעִשְׂתָּהּ וּלְבָרָךְ בְּשֵׁם¹².

8) אמנם בביה"ל לעיל (סי' קצג סי' ד"ה כל) נשאר בצריך עיון לדינא, האם כשאוכלים יחד מצטרפים, או שכיון שהאחד כבר זימן, אף שאוכלים יחד שוב אינו יכול להצטרף עמהם.

9) והחזו"א (או"ח סי' לא סי' ה) כתב שאם חזר ואכל עמהם, מצטרף. ורק אם לא אכל אחר כך אינו מצטרף, ואף לשנים מן השוק שבאו אחר כך.

10) והוא הדין אם היו מתחילה ששה, ואחד הפסיק לשנים, שוב יכול לזמן עם השלושה הנותרים כיון שיש בהם לכדם כדי חיוב זימון (כף החיים סי', שונה הלכות ט"ג).

11) ובאופן חמשה גמרו לאכול ורוצים לברך, והחמשה הנותרים לא גמרו לאכול, ואחד מן החמשה הנותרים הסכים להצטרף עמהם לברך, צידד הברכי יוסף (סי' ה) [הואב בשערי תשובה (סי' א) ובכף החיים (סי' ב)] לומר, שעל ידי הסכמת האחד לברך עם החמשה אינם נעשים רוב, ואין הם יכולים לכופ את הארבעה הנותרים לברך, כיון שבאמת יש חמשה שלא גמרו את הסעודה.

12) ואף אם רק המיעוט רצו לברך, כתב הדעת תורה (סי' א) שרשאים הרוב הנותרים להצטרף ליחידים כדי שיזמנו בשם, וראה שם שהוכיח דבריו מדברי המחצה"ש. אכן, בשו"ת חשב האפוד (ח"ב סי' כה) ביאר, שרק כשיש לפחות שלשה שהם שיעור זימון הרוצים לברך, יכולים השבעה הנותרים להצטרף אליהם לברך בשם, אך כשרק אחד או שנים רוצים לברך, השאר אינם יכולים להצטרף אליהם לברך בשם.

סימן רא

מי הוא המְבָרֵךְ

[משנ"ב סי' א]

הַיָּנִי, הַגְּדוֹל בְּחֻמָּה שְׂבָכָל הַמְּסַבִּין¹ וכו', דָּאֵם הָיָה אֶחָד בְּעַל-הַבַּיִת, הַדְּבָר תְּלוּי בּוֹ לְתַן לְאוֹרַח לְבָרָךְ², וְכַדְלֻקְמָה, אוֹ לְמִי שְׁיִרְצֶה מִבְּנֵי-בֵיתוֹ, וְיִבְרָךְ גַּם-בֶּן לְבַעַל-הַבַּיִת³.

1) וכשיושבים שני תלמידי חכמים שקולים בחכמה, ואחד מהם הוא גם בנו של תלמיד חכם עצום, כתב הכף החיים (סי' קסז סי' ז) שהוא קודם לברכה.

עוד כתב שם שאם היו שני תלמידי חכמים, אחד מפולפל בתלמוד, ואחד בקי בהוראות שיועד להורות אליבא דהלכתא, הבקי בהוראות קודם. ודימה זאת לדברי הגמ' בסוף הוריות (יג, א) שסיני [פירש רש"י (שם) מי ששנה משנה וברייתא וסודרין לו כנתינתן מהר סיני] עדיף מעוקר הרים [חריף ומפולפל בתורה], משום שהכל צריכים למרי חטיא [למי שהמשניות והברייתות סודרין לו], ולכן היודע להורות אליבא דהלכתא קודם למפולפל בתלמוד.

הלכות ברפת המזון סימן רא

קד באר הגולה

רא מי הוא המברך, ובו ד' סעיפים:

א (א) *גדול (ב) [מ] מברך אפלו *בא (ב) בסוף. *ואם רצה לתן רשות לקטן לברך, רשאי. *יהי מלי קשאין שם אורח, אכל (ג) אם יש שם אורח הוא (ד) [נ] (ד) מברך אפלו אם בעל הבית גדול ממנו, כדי שיברך (ה) לבעל הבית. (ה) ומה ברכה מברכו: *יהי רצון שלא יבוש ולא יקלם בעל הבית הזה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, וינצליח בכל נכסיו ויהיו נכסיו מצליחים וקרובים לעיר, ולא ישלט שטן במעשה ידיו ואל יזדקק לפניו שום דבר חטא והרהור עון מעשה ועד עולם. *ואם בעל הבית רוצה

באר היטב
(א) מברך. ואם הגדול מוציא למה, שקורין הישטי"ן, וברך אחר, כי אין זה נכון ויפסיד הרבה פעמים ויהיה רוקק והאחרים ימתו, מהר"ם מ"א. וכן לפתולה לא יתן לברך לקטוע אצבע או למה שחין, תשובת חות"יאר סי' קפו: (ב) מברך. אורח שהוא נזיר, עין בתשובת חכם צבי סי' קסח ובספר פרי הארץ ח"א סי' ה: (ג) לבעה"ב. וברכת את ה', את לרבות ב"ה, מהר"ש: חכם צבי, אורח שהוא נזיר כו', והבאתי דברי התשובה היא לעיל, ולא באורח תלמי מלמא

שערי תשובה

מציונו ש"ר"פ הפסיק מפני אבא ברה להחשיבו כמי"ש בכרכות דף מה. וכתב בברי"י: עוד נ"ל אם השנים הללו בניו או תלמידיו של תנ"י, תכנים להפסיק לכבוד רבם או אביהם, וקצת ראיה כו':

[א] מברך. עין בה"ט. ועין שאלת יעב"ץ סימן עד שמה שנתנו לתת לאכל לברך דוקא בשניהם שוים, אכל אם כה"ב אכל ויש לו אורח או אם אורח אכל, ככל פנא אם כה"ב רוצה לברך הרשות בידו, עין שם: [ב] מברך. עין בה"ט שהרא"ה מקום לשו"ת ככל רק שפך תיה המעשה שפירו האורח שהנה נזיר לברך, ונתן הפוסק לאחר וזוהו זמן פשם

משנה ברורה

שם. פתחו הפוסקים, דאחד המפסיק לשנים יכול להפסיק כמה פעמים, כגון שמתחלה אכלו שלשה והפסיק להם אחד, ואחר כך באו שנים אחרים ואכלו עם האחרים, (י) יכול זה עוד הפעם להפסיק לשנים אלו, דלא שפך לומר פרח זמון מניהו, כיון שצטרפו עמו שנים שלא זמנו וכולין לזמן עליה, וכן פעם שלישית יותר; אכל אם היה חמשה בכתובה אחת והפסיק אחד לשנים, טוב אינו יכול לזמן עם שנים מהנשארים, דפרח זמון מניהו [מ"א ושי"א], ומשמע אפלו אכלו אחר כך בחדר (ד) ובספר אבן העזר חולק על זה, אף כמה אחרונים מלשבים את דבריו; אכל אם היה שבעה או שמונה (ה) והפסיק לשנים מהם, יכול אחר כך להפסיק עוד הפעם להשאר, דלא שפך בזה פרח זמון מניהו, כיון שהיה בהן כדי זמון. עוד פתחו הפוסקים: כשם שאחד מפסיק לשנים להצטרף לזמון, (ו) הוא הדין שלשה (ז) או ארבעה (ח) צריכין להפסיק מסעודתם להשלים לעשרה ולברך בשם (י), אף דבנה לכלי עלמא אין צריכין להפסיק רק עד ברוך אלהינו שאכלנו וכו' ולא יותר; ואם אכלו ביחד אחר כך לאחר שהפסיקו, יכולין לברך בזמון ולא פרח זמון מניהו, כי לא נצטרפו מעקרא רק להזכרת השם, וכן יכולין להצטרף לשלשה אחרים שאכלו אצלם לזמן בשם, דלא שפך לומר פרח זמון דאמירת 'אלהינו', דאכל ב' עשרה שכינתא שריא; וכן אם יש אפלו חמשה שהפסיקו

* **בא לבסוף.** במקרא איתא דאיכא מאן דאמר דאם בא גדול לבסוף אינו מברך, דעקר שבסעודה מברך ואחר מאותן שהיו בתחלה הסעודה, [ש"י]. והמקרא מסיק דהלקחא: גדול מברך אפלו בא לבסוף, ולכאורה משמע דהנינו על-כפניו רק בגדול משום חשיבותו, אכל כה"ב אכל ויש לו אורח אכל, וצריך עיון: מורים דעקר שבסעודה מברך ולא מי שצבא בסוף הסעודה, וצריך עיון: * **ואם בעל-הבית רוצה לומר וכו', למי שירצה.** עין משנה ברורה מה שכתבנו דרשות בידו לתן לאחר אף שאינו אורח, כן פתח הפוסקים ואשרי אחרונים. ויש לעין אם יש שם גדול, אם רשאי בעל-הבית להעביר מקונו הזמון ולתן לאחר או אפלו לעצמו, דהא בעלמא קמא לן דגדול מברך, ורק אם יש אורח שפסב אצל בעל-הבית אחר ויברך הוא כדי שיברך את בעל-הבית, אכל אם האורח אינו מברך, שפיר נראה דקמא וכו' וכו' שפן אם הגדול, ולמה יהיה זאת ברשות בעל-הבית להעביר מהגדול? וכל-שפן אם האורח הוא הגדול שפסב, גס-כן בודאי לכאורה אין לו רשות להעביר מקונו; והשולחן-ערוך שהרשה לבעל-הבית לתן למי שירצה, אפשר דמנרי כשאין שם גדול, שפסל היו שוין, ובפרט דיש מן הפוסקים דסבירא להו דלעולם הזכות הוא להגדול, ואורח דמברך הוא רק בשוין ועין תוספות רבנו יהודה ורבנו יונה. והנה לענין בעל-הבית בעצמו יש לעיור ולומר דאפלו יש גדול הרשות בידו לברך בעצמו, דהא משמע בשולחן-ערוך דמעלת האורח חשיבה יותר מפעלת גדול כדי שיברך את בעל-הבית, ולפי המבאר לקמן דצריך לחזר אחר מוס של ברכה, יכול בעל-הבית לומר: כיום חקנו אלא משום מקנתא דירי, אגא בנה ניחא לי טפי! ורק לענין לתן לאחר לכאורה מסתבר דברינו, דמקום שיש שם גדול אין לו רשות לזה:

לתמשה אחרים, מצטרפין אחר כך לתמשה אחרים לברכת 'אלהינו' כשאוכלים על-כפניו פניית פת ביחד (אחרונים):

א (א) **גדול מברך.** הנינו, הגדול בחכמה שפסל המסבין! הוא יהיה המברך ברפת-המזון לכלם. (ב) ואף דהשתא המנהג שכל אחד מברך לעצמו בלחש, וכדלעיל בסימן קפג, מפל מקום מנהג דרף-ארץ לכבודו שיהיה הוא המזמון. (ג) ומנרי שפסל המסבין הם בעל-ביתם שאכלו משלהן, דאם היה אחד בעל-הבית, הדבר תלוי בו לתן לאורח לברך, ויבדלקמה, או למי שירצה מבני ביתו, ויברך גס-כן לבעל-הבית. (ד) אם הגדול מוציא למה [שקורין הישטי"ן] וברך אחר, כי אין זה נכון ויפסיד הרבה פעמים ויהיה רוקק והאחרים ימתו (אחרונים). יש מקומות (ג) שנהגין שותתין לאכל [שעל אביו ואמו כל י"ב חדש] לברך, ונדקא כשפסל שוים דהנינו שפסלם אוכלים משלהם, אכל כשאוכל מפתו של בעל-הבית, תלוי ברצון בעל-הבית, למי שירצה יתן, וכל-שפן אם רוצה בעצמו לברך: (ב) **בסוף.** הסעודה, כל היכא דאי מיחי להו מידי מצו למיכל, וכדלעיל בסימן קצו סעיף א, עין שם. ומסתברא דאם משהה בסעודתה, אין מחזיבין להמתין עליו עד שיגמר סעודתו כדי שיהיה הוא המברך, אלא מברך אחר והוא יענה: (ג) **אם יש שם אורח.** הנינו כשהוא אוכל מפתו של בעל-הבית: (ד) **מברך אפלו וכו'.** ואם יש שם כמה אורחים, תלוי לפי דעתו של בעל-הבית, (ז) ואפלו לתן לקטן שבהם: (ה) **ומה ברכה מברכו!** וכו'. בספר לחם-חמדות תמה, למה אנו משנים

שער הציור

(י) ולא דמי לתא דסימן קצו סעיף ה דשם פסק דאינם יכולים לזמן משום דפרח זמון מניהו, ושאינו התם דכל אחד מחבורתם כבר נצטרף, אכל הכא יש שנים שלא זמנו מעולם, ובשביל האחד שזמן לית לן בה, דלא גרע מאכל עלה של ירק [ב"ח]. ועין במור וקציעה ובסודורו, אף כל האחרונים העתיקו דברי הפוסקים אחרים: אלו: (י"א) טור: (י"ב) אלהיה רבה: (א) פרי-מגדים (והוא כותב משום לא פליגי), וכן מוכח מהשולחן-ערוך דגם השתא נוהג דין זה, דאי לא הכי היה לבאר דלפי מה שכתבנו בסימן קפג אין דין זה נוהג: (ב) פרישה ואלהיה רבה: (ג) שאלת-יעב"ץ בסימן עד, ע"ש: (ד) מאמר-מורדכי, וקצין זה מצדד הפרי-מגדים, וכן משמע מהא דרבי ורבי חייא ורב דהווי יחבי בסעודתא ונתן רבי רשות לרב לברך [מ"ז עמוד ב] אף דרבי חייא היה גדול ממנו: **תרגום: 1** שעול.

